■ روزنامه فرهنگی، اجتماعی صبح ایران ■ صاحب امتیاز: سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران ■ مدیر مسئول: مهدی گیوه‌کی

سه‌شنبه ۱۶ اسفند ۱۴۰۱ | ۱۴ شعبان ۱۴۴۴ | ۲۰ صفحه | سال بیست‌وسوم - شماره ۶۴۴۸ | Tuesday - Mar 7 , 2023

■ تهران، بلوار میرداماد، جنب مسجد الغدیر، شماره ۱۲۹ ■ تلفن: ۲۳۰۰۴۰۰۰-۰۲۱
■ دورنگار تحریریه: ۲۳۰۰۴۴۳۳ ■ سازمان توزیع: ۶۱۹۳۳۱۱۵ ■ کدپستی: ۱۹۱۱۶۱۸۴۱۳
■ امور مشترکین: ۶۱۹۳۳۱۱۵ ■ سازمان آگهی‌ها: ۴۹۱۰۵۰۰۰ ■ شماره پیامک: ۳۰۰۰۱۱۲۴۰
■ تلفن گویا: ۲۳۰۰۴۴۴۴ ■ چاپ: چاپخانه روزنامه جام جم
■ شاپا: ISSN1735-3637 ■ پایگاه اطلاع‌رسانی روزنامه: www.jamejamdaily.ir
■ پست الکترونیکی: info@jamejamdaily.ir

امروز در تاریخ

- اعدام انقلابی سپهبد رزم‌آرا/ ۱۳۲۹
- قحطی در ایران موقع جنگ جهانی اول/ ۱۲۹۶
- سالمرگ احمد عزیزی، شاعر/ ۱۳۹۵

واحه

درون دل نهان نقشی‌ست از تو
که لطفش را نهان‌ها برنتابد
مولانا

اوقات شرعی

اذان ظهر: ۱۲:۱۵	غروب آفتاب: ۱۸:۰۴
اذان مغرب: ۱۸:۲۳	نیمه‌شب شرعی: ۲۳:۳۳
اذان صبح (فردا): ۵:۰۲	طلوع خورشید (فردا): ۶:۲۶

حکمت

امام علی(ع):

خوشا آن که پرداختن به عیب خویش، وی را از عیب دیگران باز دارد.

نهج‌البلاغه

جاده‌هایی که جان می‌گیرند

افزایش روزهای تعطیلات نوروزی نگرانی درباره تصادفات را افزایش داده است

حالا مدت‌هاست نوروز در ایران پیوست ترکیبی تلخی به نام «تصادف» به همراه دارد. شیب آماری تصادفات در بازه زمانی ۲۰ روزه منتهی به پایان تعطیلات افزایش می‌یابد و در روزهایی که با شادمانی تغییر فصلی و عید همراه است رخت سیاه را به تن بسیاری می‌پوشاند. در تقویم تصادفات جاده‌ای ایران از ۲۵ اسفند تا ۱۵ فروردین و البته هفته پایانی شهریور به عنوان پایان تابستان تصادفات رانندگی شدت می‌گیرد و معنای این بزنگاه‌ها بر هر مخاطبی آشکار است چراکه این دو بازه زمانی شلوغ‌ترین بازه در جاده‌های کشور است. گرچه پلیس هم سعی کرده در همه این سال‌ها تمهیداتی را اجرا کند تا از حجم این تصادفات کاسته شود اما آنچه به جا می‌ماند تغییر جزئی در میزان جراحات و تلفات به جا مانده از تصادفات است. تنها دو سال فراگیری کرونا و آن هم به دلیل اعمال محدودیت در رفت و آمد بین شهری در نوروز بود که به شکل آشکاری از میزان تصادفات بکاهد و باز هم همان پیام تکراری را برای ما به جا بگذارد که همچنان جاده‌های ایران از ایمنی لازم برخوردار نیستند، نقاط حادثه‌خیز بسیارند، خودروهای داخلی از استاندارد کیفی مناسبی برخوردار نیستند و البته مهم‌تر از همه رانندگی ایرانی سهم بالایی در دلیل وقوع سوانح دارد. ارائه آمار و رکوردهای منفی تصادفات جاده‌ای به واسطه بدیهی‌بودن زیاده‌گویی است. گرچه می‌توان به این آمارها از منظرهای تازه‌ای هم نگاه کرد. به عنوان مثال، باید بدانیم تعداد سال‌های از دست رفته عمر ناشی از تصادفات بیش از سال‌های از دست رفته عمر با مرگ و میرهای ناشی از سرطان‌ها و بیماری‌های قلب و عروق و... است. تعداد افرادی که بر اثر تصادفات جان خود را از دست می‌دهند و میزان سال‌هایی که بر اثر تصادفات از دست می‌رود، دو فاکتور مهم است که مورد دوم بیشتر مربوط به مرگ و میر در میان جوانان است. اما بسیاری هم باور دارند که این موضوع قابل حل است. فرشید رضایی، مدیر دفتر آموزش و ارتقای سلامت وزارت بهداشت یکی از آنهاست که باور دارد این چالش در حالی دهه‌هاست تکرار می‌شود که قابل پیشگیری است. او می‌گوید: «مرگ ناشی از تصادفات قابل پیشگیری است. در واقع با از بین بردن عامل تصادفات که شامل سرعت بالا، خواب‌آلودگی، رانندگی ناایمن و... است، می‌توان آمار مرگ و میر این بخش را کاهش داد.» او می‌گوید: «اقداماتی که تاکنون برای پیشگیری از تصادفات انجام داده‌ایم به‌ظاهر آمار موفقی نبوده است. یکی از نواقص ما این است که برنامه‌های آموزشی خود را بدون مطالعه پیش می‌بریم، ولی امیدواریم در سال آینده بتوانیم این نقص را برطرف کنیم تا مشخص شود آموزش چقدر می‌تواند در پیشگیری از تصادفات مؤثر باشد.»

کنار هم قرار دادن چند خبر روز هم البته نگرانی در رابطه با شدت این حوادث را افزایش می‌دهد. به عنوان مثال نوع قرارگیری تعطیلات تقویمی در نوروز امسال و البته همزمانی ماه مبارک رمضان با نوروز باعث بسیط‌تر شدن بازه تعطیلات امسال شده است. همین است که دبیر ستاد مرکزی هماهنگی خدمات سفر کشور اعلام کرده « امسال به دلیل همزمانی تعطیلات نوروزی با ماه مبارک رمضان، با سفرهای زودهنگام سال جدید روبه‌رو هستیم و آمارگیری اقامت گردشگران را از ۱۶ اسفندماه آغاز خواهیم کرد!» اما اساسا فقط و فقط جاده‌ها نیستند که در نوروز جان می‌گیرند، آمارهای اعلام‌شده از سوی مسئولان نشان می‌دهد این اتفاق در شهرها هم رو به افزایش است، همین دیروز رئیس پلیس راهور تهران بزرگ گفته است: «به طور متوسط هر روز ۱۷۰۰ مورد تصادف در پایتخت اتفاق می‌افتد و حتی در روزهای بارانی این آمار تا مرز ۲۴۰۰ مورد هم افزایش می‌یابد که عمده قربانیان این سوانح، عابران پیاده هستند.» از میان گفته‌های سردار محمدحسین حمیدی که در نشست خبری نوروزی پلیس راهور اعلام شده می‌توان داده‌های هولناک دیگری هم استخراج کرد، این‌که شمار مصدومان روزانه حوادث رانندگی در تهران به طور متوسط ۷۰ نفر است و به طور میانگین هر دو روز سه نفر در تصادفات پایتخت جان خود را از دست می‌دهند. یا این‌که از ابتدای امسال تا پایان دی امسال ۴۶۲ نفر در تهران بر اثر تصادفات جان خود را از دست داده‌اند که ۸۹ درصد قربانیان مرد و ۱۱ درصد نیز زن بودند. و بالاخره این‌که ۱۶ درصد قربانیان سرنشینان خودرو، ۴۸ درصد عابران پیاده و ۳۶ درصد نیز موتورسیکلت‌سواران هستند.

پیشخوان

تدفین پارتی

آگوست ۱۹۹۱ در یکی از آپارتمان‌های شهر نیویورک غوغایی برپاست. گروهی از مهاجران روسی به دور پیکر نیمه‌جان نقاشی به نام آلیک حلقه زده‌اند. در حالی که هر کدام به‌زعم خود تلاش می‌کنند مرگ را برای دوست عزیزشان آسان کنند. بین‌شان بحث‌هایی درمی‌گیرد و اختلاف نظرهایی پیش می‌آید. چراکه خاطرات آنها از مردی که در میان‌شان با مرگ دست و پنجه نرم می‌کند و خاطرات آنها از روزگارانی که در روسیه سپری کرده‌اند گاهی با هم تضاد دارد. در همین حال رقابتی هم در جریان است. چه کسی آلیک را بیشتر دوست داشت؟ آلیک چه کسی را بیشتر از همه عزیز می‌پنداشت؟ آیا باید این پیکر نیمه‌جان را پیش از مرگ تعمید داد؛ همان‌طور که همسرش، نینا، ناامیدانه آرزو می‌کند؟ در پس‌زمینه این صحنه پرکشمکش هم بوریس یلتسین در قاب CNN خودنمایی می‌کند! این گروه شگفت‌انگیز، شخصیت‌های اصلی رمان تدفین پارتی اثر لودمیلا اولیتسکایا هستند که در فهرست نهایی جایزه بوکر خوش درخشید و بارها و بارها مورد ستایش منتقدان ادبی قرار گرفت. تدفین پارتی، هم خنده‌دار است و هم حزن‌آور؛ مهم‌تر از آن این که نویسنده چیره‌دستی را به جامعه ادبی جهان معرفی کرده است. تدفین پارتی که انتشارات برج با ترجمه یلدا بیدختی منتشر کرده داستانی است در شرح مهاجرت و قطع ریشه‌ها! روایتی است از روزها و شب‌های مردمانی که در رگ‌های‌شان جز خون، روسیه هم جاری است. لودمیلا اولیتسکایا درد مهاجرانی را فریاد می‌زند که برای حل شدن در جامعه میزبان تلاش می‌کنند.

نکته‌روز

خلاقیت زیر دوش!

چرا بهترین افکار هنگام دوش گرفتن یا راه رفتن سراغ ما می‌آید؟

آیسا اسدی
روزنامه‌نگار

تا به حال به این فکر کرده‌اید که چرا یک دوش خوب بدن شما را آرام می‌کند و جریانی از افکار خلاقانه در مورد مشکلی که ممکن است شما را آزار داده باشد، آزاد می‌کند؟ پاسخ در مقدار ثابتی از توجه است که مغز شما باید در هر لحظه با آن کار کند. این یک محدودیت بیولوژیکی محسوب می‌شود که به سبب آن تلاش برای انجام چند کار اغلب عملکرد و بازدهی را کاهش می‌دهد و به اشتباه منجر می‌شود. هنگامی که ذهن عقلانی روی یک موضوع یا مسأله تمرکز می‌کند، بیشتر پهنای باند اختصاص داده شده مغز شما را اصطلاحا می‌خورد، در حالی که اجازه دادن به ذهن در حین انجام کاری که نیاز به تعقل و تفکر ندارد (مانند دوش گرفتن) به افکار ناخودآگاه شما اجازه می‌دهد تا فراتر از فعالیتی که به آن مشغول هستید، پرسه بزند.

همه ما در طول روز کارهایی را «بی‌فکر» انجام می‌دهیم. منظور از بی‌فکر یک روال نسبتا خودکار مانند پیاده‌روی، رانندگی در یک مسیر معمولی، انجام تمرینات ورزشی، گردش در طبیعت یا دوش گرفتن است. انجام چنین فعالیت‌هایی می‌تواند به‌گونه‌ای از فواصل مراقبه‌ای تبدیل شود که ذهن ما را به سمت ایده‌ها و دیدگاه‌های جدید هدایت می‌کند.

یکی دیگر از مزایای دوش گرفتن این است که صدای آب ایجاد شده، تحریک‌های بیرونی را مسدود می‌کند. غرش آب باعث ایجاد محرومیت جزئی حسی می‌شود، پهنای باند شنوایی که برای ادراکات دیگر استفاده می‌شود را می‌گیرد و آن را به فضای ذهنی مطلوب تبدیل می‌کند. در چنین شرایطی مغز فرصت لازم برای سیال شدن را پیدا کرده و ایده‌هایی که در پس‌زمینه ذهن نهفته شده‌است، می‌تواند به آگاهی برسد و شما را از یک بن‌بست فکری به سوی خلاقیت عبور دهد.

در واقع «افکار زیر دوشی» حاصل عدم تفکر عمدی در مورد چیزی و آشکار شدن بینش‌های ناخودآگاه است. دو ویژگی مهم چنین افکاری نیاز به آرامش نسبی ذهنی و ناگهانی بودن آنها در زمانی است که عمدا به مشکل مورد نظر فکر نمی‌کنید.

پیاده‌روی: پیاده‌روی یکی دیگر از فعالیت‌های بی‌فکر یا بهتر است بگوییم آگاهانه است که ما را در لحظه حال مستقر می‌کند. پیاده‌روی یا هر فعالیت انفرادی دیگر به ما اجازه می‌دهد ارتباط خود را با دنیای بیرون قطع کنیم. چنین فعالیت‌هایی می‌تواند به فواصل مراقبه‌ای تبدیل شود که ذهن ما را به سمت دیدگاه‌های نو و جدیدی باز می‌کند. به‌طور کلی فعالیت‌های به ظاهر بی‌فکر، تجارب ذهنی است که ما را در لحظه قرار می‌دهد و می‌تواند به حالتی به نام «سیالی» منجر شود. دست‌کشیدن از تفکر عمدی می‌تواند بینش‌های غیرمنتظره‌ای از ایده‌هایی که در پس‌زمینه ناخودآگاه رشد می‌کند را فراهم آورد.

پرسه

طعم شیرین تبریز

تنوع سفره ایرانی به دلیل تنوع بالای قومیتی در ایران، یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد این سرزمین است. هر گوشه‌ای از این سرزمین دارای غذا، آداب و آیین‌های مختلف است. شیرینی‌های ایرانی هم از جمله این تنوع هستند، این که می‌توان در هر شهری شیرینی ویژه آن بوم را چشید. یکی از آنها نوقای تبریز است. شیرینی نوقا (لوکا) یکی از سوغاتی‌های تبریز است که قدمت زیادی دارد. این شهر پر از کارگاه‌های بزرگ و کوچک پخت نوقاست که در آنها با علاقه و انگیزه بالایی این شیرینی منحصر به فرد را تولید می‌کنند. نوقا طرفداران زیادی دارد و در سال‌های اخیر به کشورهای همسایه نیز صادر شده است.

کیوآرکد را اسکن کنید

آمریکا در جست‌وجوی غذا

مشکل خانواده‌های با درآمد کم در آمریکا برای تامین غذای خود تشدید شده است. میلیون‌ها آمریکایی به کمک‌های دولت برای تامین غذای خود نیاز دارند. آنها هم اکنون با قطع قابل توجه کمک‌های دوران شیوع کرونا روبه‌رو شده‌اند. برنامه دولت آمریکا برای کمک به خانواده‌ها در دوران همه‌گیری کرونا به پایان خود رسیده است. برنامه کمکی دولت آمریکا در دوران کرونا به خانواده‌ها که در کنگره تصویب شد در حال انقضا است و بیش از ۱۶ میلیون خانوار آمریکایی در ۳۲ ایالت با مشکل روبه‌رو شده‌اند. دریافت‌کنندگان این کمک‌ها به طور متوسط ۹۸ دلار از کمک هزینه‌های زندگی خود را از دست داده‌اند. برخی خانواده‌ها هم ممکن است ۲۵۰ دلار از کمک هزینه‌های خود را از دست بدهند. کمک هزینه‌ها به دوران پیش از همه‌گیری کرونا بازگشته است.

کیوآرکد را اسکن کنید

نگاه

پرسه در رهایی ابیانه

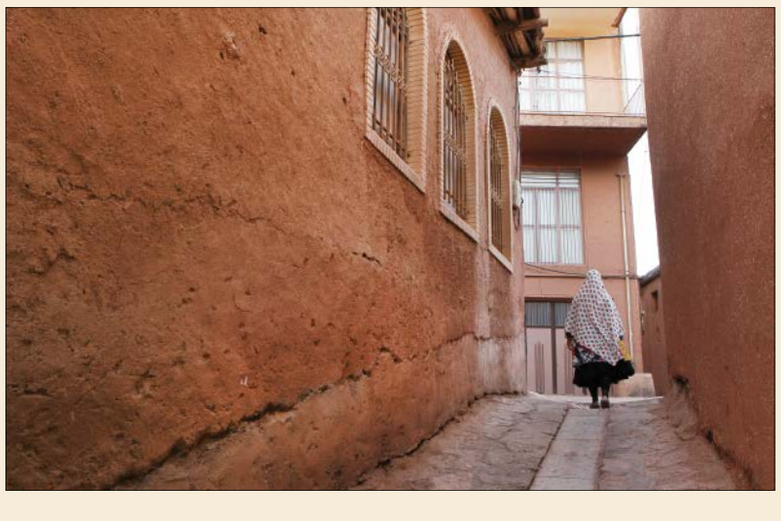

شهرت روستای ابیانه را به خاک سرخش نسبت می‌دهند. بی‌راه نیست بگوییم ابیانه مشهورترین روستای جهان در باور گردشگران و سیاحان است اما آنچه این بوم را دیدنی کرده تنها خاک رنگین آن نیست، با وجود کوچک بودن جغرافیایی این روستا و تعداد خانوار محدودی که در آن زندگی می‌کنند این مردم از آداب و رسوم لباس و محصولات متنوعی برخوردارند که برای هر گردشگری جذابیت دارد. قاب امروز عکس مجید آزاد حکایتی تصویری است از پرسه رهای او در کوچه‌باغ‌های بهاری ابیانه.

چهارراه

شیطان در لباس مبدل

نگاهی به چند مستند برتر درباره قاتلان زنجیره‌ای معروف

نمایش جنایت همیشه مخاطب داشته است! اما این مخاطبان همیشه جذب داستان‌های جنایی نبوده‌اند. گاهی هم ترسیده‌اند به‌ویژه وقتی که می‌دانند آنچه به تماشایش نشسته‌اند مستندهایی از معروف‌ترین قاتلان زنجیره‌ای جهان است. جامعه مدرن امروزی هم به قصه‌های واقعی جرم‌وجنایت گرایش افراط‌آمیزی دارد. به‌ویژه قاتلان زنجیره‌ای که همواره برای عموم جذاب بوده‌اند چراکه به‌سرعت ماجرای آنها به یک معما تبدیل می‌شود؛ می‌خواهید بدانید با چه انگیزه‌ای آدم می‌کشتند، از چه روش‌هایی استفاده می‌کردند، چگونه دستگیر شدند و چه اتفاقاتی برای قربانیان رخ‌داد. آثار سینمایی هم می‌توانند تفکربرانگیز باشند اما هیچ‌چیز بهتر از یک فیلم مستند پاسخ سؤال‌های شما را درباره قاتلان زنجیره‌ای نمی‌دهد. فیلم‌های مستند به‌دلیل نزدیکی به واقعیت، اضطراب‌آور هم هستند و البته زمانی که قرار باشد به مقوله قاتلان زنجیره‌ای بپردازیم، با صدها اثر شاخص روبه‌رو می‌شویم که طی یک دهه اخیر روایتی واقعی از قاتلان زنجیره‌ای را در قالب فیلم یا سریال داشته‌اند. برای امروز اما به آثاری پرداخته شده است که از زوایای مختلف به این آدم‌ها نزدیک می‌شوند و فارغ از قتل‌ها، مضامین مهم جامعه‌شناختی و روان‌شناختی پیرامون پرونده‌ها را هم تحلیل می‌کنند.

ریپر

جک قاتل، شاید یکی از سرشناس‌ترین قاتلان جهان باشد. شهرت او از این حقیقت نشات گرفته است که پس از کشتارهای متعدد در دهه ۱۸۸۰ هرگز شناخته یا دستگیر نشد. مجموعه ریپر اما درباره این قاتل مشهور نیست بلکه به یک قاتل سریالی دیگر به نام پیتر ساتکلیف می‌پردازد که برای قتل‌هایش از جکِ قاتل اصلی الهام می‌گرفت. همانند دیگر آثار مستند این چنینی، جسی ویل و النا وود به مصاحبه با محققان، خبرنگاران، اعضای خانواده قربانیان و همچنین نجات‌یافتگان پرداخته‌اند تا نگاه نزدیک‌تری به این قاتل زنجیره‌ای داشته باشید. این مینی‌سریال به سهل‌انگاری نیروهای پلیس نیز می‌پردازد که حرف‌وحدیث فراوانی پیرامون این پرونده ایجاد کردند زیرا آنها در یک دوره پنج‌ساله، ۹ بار از پیتر ساتکلیف بازجویی کردند اما به نتیجه‌ای نرسیدند. از جهاتی مستند ریپر تنها درباره یک قاتل زنجیره‌ای نیست بلکه به جامعه مدرن می‌پردازد و سؤال‌های تفکربرانگیزی مطرح می‌کند.

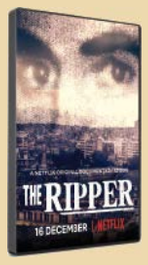

قاتلان زندانی: داستان ناگفته

یک مستند بریتانیایی دیگر که روی چند قاتل زنجیره‌ای مختلف متمرکز است. برخلاف مستندهای مشابه، قاتلان زندانی: داستان ناگفته، تلاش می‌کند تا پرونده‌ها را بازبینی و عمیق‌تر موشکافی کند. دیوید ویلسون، استاد دانشگاه بیرمنگام تجربیات و مهارت‌های خود را به‌کار می‌گیرد تا مدارک را بررسی کند و از این قاتلان زنجیره‌ای انگلیسی تحلیل جامع‌تری ارائه دهد. در همین راستا، بعضی از شک‌وشبهه‌هایی که در دوران رسیدگی به پرونده‌ها وجود داشته است، برطرف و بعضی از معماهای حل‌نشده، اینجا رمزگشایی می‌شود. قاتلان زندانی علاوه‌بر عرضه درست حقایق، پروسه رسیدگی به این پرونده‌ها را نیز در کانون توجه قرار می‌دهد و این نکته را یادآور می‌شود که برخی از این پرونده‌ها اگر به شکل متفاوتی مدیریت می‌شدند، می‌توانستند موفقیت‌آمیزتر باشند که نتیجه‌اش دستگیری زودتر بعضی قاتلان و حفظ جان چند قربانی بود.

آیلین: زندگی و مرگ یک قاتل سریالی

مستندساز برجسته، نیک بروم فیلد سال ۱۹۹۲ فیلمی درباره آیلین وورنوس ساخت که در آن سعی داشت با این قاتل سریالی مصاحبه کند. این مستند همچنین نشان داد که اطرافیانش چگونه از وی سوءاستفاده کردند و از این مساله صحبت کرد که محاکمه آیلین عادلانه نبوده است. هنگامی که از این فیلم در دادگاه سال ۲۰۰۱ استفاده شد، نیک بروم فیلد تصمیم گرفت تا دنباله‌ای برای آن بسازد که نتیجه‌اش، مستند زندگی و مرگ یک قاتل سریالی بود. فیلم به وضعیت روحی و روانی نابسامان آیلین وورنوس و بی‌عدالتی‌های صورت‌گرفته می‌پردازد. او با این‌که به مشکلات روانی حاد دچار بود اما بازهم به اعدام محکوم شد. آیلین شش مرد را به قتل رسانده بود. پس از ۱۲ سال انتظار در بند مرگ، آیلین سرانجام در سال ۲۰۰۲ اعدام شد. نیک بروم فیلد در روزهای پایانی با او گفت‌وگو کرد که این مصاحبه هم در مستند قرار گرفته است.

پرونده‌های جفری دامر

این مستند، رویدادهای تابستان ۱۹۹۱ را روایت می‌کند که در آن قاتل زنجیره‌ای و هیولای بی‌مانند، جفری دامر دستگیر شد. پرونده‌های جفری دامر که یک فیلم مستند مستقل است، در کنار شبیه‌سازی برخی قتل‌ها، شامل مصاحبه‌هایی با پاتریک کندی (مامور اصلی پرونده)، جفری جنتزن (آسیب‌شناس) و پاملا بس (همسایه دامر) می‌شود. این فیلم که در ابتدا با نام «جف» در فستیوال فیلم جنوب از جنوب غربی به نمایش درآمد، مو به تن شما سیخ می‌کند و به‌دلیل کیفیت بالایی که داشت، پیش از اکران از سوی استودیوی آی‌اف‌سی فیلمز خریداری شد و با یک نام متفاوت به نمایش درآمد. رئیس این استودیو، جاناتان سرینگ دراین‌باره می‌گوید: «تامپسون، یکی از ترسناک‌ترین مستندهای چند سال اخیر را ساخته است که پس از تماشای آن، ذهن شما را تا مدت‌ها درگیر می‌کند.»